

Konferencja naukowa „Rocznik Gdański: 1927–2017. Pamięci redaktorów, Władysława Pniewskiego i Franciszka Kręckiego, zamordowanych w KL Stutthof 22 marca 1940 roku”, Gdańsk, 27 stycznia 2018 r.

27 stycznia 2018 r. w budynku Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego przy ulicy Bielańskiej 5 odbyła się konferencja naukowa poświęcona historii czasopisma „Rocznik Gdański”, jego twórcom, wartości naukowej oraz kształtowanym na łamach periodyku wartościom i postawom. Organizatorem spotkania był Wydział I Nauk Społecznych i Humanistycznych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego oraz Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego. Inicjatorem konferencji była przewodnicząca Wydziału I Nauk Społecznych i Humanistycznych GTN profesor Maria Mendel.

Na samym wstępie warto podkreślić, że data spotkania została wyznaczona nieprzypadkowo. Dokładnie 90 lat wcześniej, 27 stycznia 1928 r., członkowie Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku (dzisiejsze GTN) otrzymali pierwszy, liczący 153 strony i zawierający pięć rozpraw naukowych oraz kronikę Towarzystwa z lat 1922–1927, tom „Rocznika Gdańskiego”. To właśnie okrągła rocznica stała się punktem wyjścia konferencji i osią całego spotkania.

Zgromadzonych powitali przewodniczący GTN prof. dr hab. inż. Jerzy Błazejowski oraz prof. dr hab. Maria Mendel. Oprócz prelegentów na konferencji pojawili się członkowie oraz sympatycy GTN. Spotkanie zostało podzielone na dwie sesje, w każdej zaprezentowano cztery wystąpienia.

Sesję pierwszą otworzył referat dr. Macieja Bakuna. Prelegent przybliżył początki „Rocznika Gdańskiego”, wspominając inicjatorów powstania czasopisma, członków komitetu redakcyjnego oraz scharakteryzował zakres tematyczny wydawnictwa. Trzy kolejne wystąpienia, choć nie dotyczyły bezpośrednio „Rocznika Gdańskiego”, to tworzyły dla dziejów czasopisma swoiste tło historyczne, gdyż nawiązywały do miejsca i czasu powstania periodyku – dwudziestolecia międzywojennego i Wolnego Miasta Gdańska. Dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk zaprezentowała referat zatytułowany *Gimnazjum Polskie w WMG w tekstach autobiograficznych żydowskich uczniów. Frank Meisler: „Zaułkami pamięci” i Mira Ryczke-Kimmelman „Life beyond the Holocaust”*. Pierwszą część swojego przemówienia dr Borzyszkowska-Szewczyk poświęciła teoretycznej i literackiej analizie pamiętników, które przebadła. Następnie wykazała, że istotnym składnikiem wspomnień żydowskich uczniów uczęszczających do Gimnazjum Polskiego był antysemityzm, zarówno wśród polskich uczniów tej szkoły, jak też jej nauczycieli. Co istotne, wątków takich brak we wspomnieniach nauczycieli tamtego okresu. Kolejny prelegent również poświęcił swoje wystąpienie edukacji, ale już wyższej. Prof. dr hab. inż. Ryszard Katulski wygłosił referat pod tytułem *Studenci polscy w niemieckiej politechnice gdańskiej*. Przedstawił w nim zarys działalności uczelni oraz opowiedział o narastających prześladowaniach polskich studentów na politechnice w okresie międzywojennym. Profesor Katulski swoje wystąpienie oparł m.in. na cennym i wyjątkowym źródle, jakim są przekazy rodzinne.

Ostatnim referentem w pierwszej sesji był prof. dr hab. Bogdan Chrzanowski, który zanalizował postawy gdańskiej polonii wobec nazizmu w pierwszych latach II wojny światowej. Tytuł wystąpienia profesora Chrzanowskiego brzmiał *Polonia gdańska wobec nazizmu niemieckiego 1939–1940*.

Po przerwie rozpoczęła się druga sesja konferencji. Zanim jednak przystąpiono do programowych wystąpień, za pozwoleniem prowadzących głos zabrał prof. dr hab. Wiesław Długokęcki, Dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Profesor Długokęcki, nawiązując do przedmówców i tematu spotkania, zwrócił uwagę na wysoki poziom „Rocznika Gdańskiego” przed II wojną światową i aktualność wielu artykułów, które pojawiły się na jego łamach.

Pierwszy prelegent drugiej sesji, prof. dr hab. Józef Borzyszkowski, wygłosił referat zatytułowany *Gdańskie Towarzystwo Naukowe a Kaszubi i kaszubszczyzna*. Profesor omówił rolę Kaszubów wśród założycieli GTN, a swoje wystąpienie połączył z prezentacją literatury tematycznej. Następnie prof. dr hab. Irena Kadulka oraz dr Piotr Kąkol przedstawili referat *Józef Wybicki pod patronatem GTN, na łamach „Rocznika Gdańskiego” oraz w uroczystościach Miasta Gdańska*. Podczas niezwykle interesującego i bogatego w fakty wystąpienia mówcy zanalizowali sposoby upamiętnienia postaci Józefa Wybickiego na Pomorzu na przestrzeni czasu. Na koniec prof. Kadulka i dr Kąkol zgłosili dwa postulaty. Pierwszym z nich było wystosowanie pisma do Urzędu Miasta Gdańska, by corocznie w lipcu z okazji rocznicy powstania Hymnu Narodowego organizować wspólne śpiewanie hymnu przez gdańszczan i turystów. Uroczystość taka miała miejsce w 2017 r. w związku z 220. rocznicą powstania *Pieśni Legionów we Włoszech* oraz 90. rocznicą ustanowienia *Mazurka Dąbrowskiego* hymnem narodowym Rzeczypospolitej Polskiej. Jak zaznaczyli prelegenci, warto, by wydarzenie to miało charakter cykliczny. Drugi postulat dotyczył pojawienia się na łamach *Gedanopedii – Encyklopedii Gdańskiej* biogramu Józefa Wybickiego. Obie propozycje spotkały się z aprobatą wszystkich zgromadzonych. Referat zakończyło wręczenie prof. Marii Mendel tomów poświęconych Józefowi Wybickiemu. Kolejna prelegentka, Elżbieta Grot, kierownik Oddziału Muzeum Stutthof w Sopotcie, zaprezentowała referat pod tytułem *Dr Franciszek Kręcki – działacz Polonii Gdańskiej stracony w obozie Stutthof w 1940 roku*. W wystąpieniu badaczka zrekonstruowała ostatnie chwile przed śmiercią redaktora Franciszka Kręckiego. Dotychczasowe badania pozwoliły ustalić, że Kręcki najprawdopodobniej został zamordowany już 11 stycznia 1940 r., a nie jak dotąd przypuszczano – 22 marca. Należy podkreślić, że szczątki tego wybitnego działacza kaszubskiego i polonijnego nie zostały dotąd uroczyście pochowane i znajdują się obecnie w Muzeum Stutthof. Ostatnim wystąpieniem był referat *Biografia rekonstrukcyjna Władysława Pniewskiego z orientacją na resilience* wygłoszony przez dr Agnieszkę Bzymek. Dwa ostatnie referaty, a także pierwsze wystąpienie, dr Bakuna, tworzyły swoistą klamrę kompozycyjną, skalającą zagadnienia zawarte w tytule konferencji.

Po dyskusji nastąpiło podsumowanie obrad i zamknięcie spotkania. Trzeba dodać, że wszystkie wystąpienia spotkały się z życzliwym przyjęciem, a dyskusje pogłębiały

ferment naukowy i generowały pole do powstawania kolejnych naukowych planów i projektów. Podczas spotkania rozdano także ostatnie numery „Rocznika Gdańskiego” oraz jubileuszową publikację, będącą podsumowaniem dwudziestu lat działalności Instytutu Kaszubskiego. Na zakończenie zgromadzeni zostali zaproszeni na wystawę członkini Wydziału I GTN dr Małgorzaty Karczmarzyk pt. *Dialogi malarskie równoległe*, która miała miejsce w pobliskiej Galerii Nadbałtyckiego Centrum Kultury.

Agnieszka Pawłowska-Kubik

Gdański Uniwersytet Medyczny, Zakład Historii
i Filozofii Nauk Medycznych
<https://orcid.org/0000-0002-7379-8645>

„Głosy Wolności” w Gdańsku. 110 artystów, 110 plakatów, 35 krajów – wystawa plakatów z międzynarodowej kolekcji

W 2020 r. jako artysta-współtwórca kolekcji, dysponentka i jednocześnie kurator miałam okazję współorganizować w Gdańsku dwie wystawy międzynarodowej kolekcji plakatów wolnościowych pt. *Głosy Wolności* (hiszp. *Voces en Libertad*). Multidyscyplinarna rola, jaką odgrywałam, tj. artyści uczestniczącego w wystawie, jej kuratora i współorganizatora, skłoniła mnie do refleksji na temat zaangażowania społecznego artystów, pojęcia wolności, wolności w czasie epidemii oraz obchodów rocznicy 40-lecia porozumień sierpniowych w Gdańsku w 2020 r.

Kolekcja „Głosy Wolności” powstała w 2010 r. z inicjatywy Xaviera Bermúdeza, meksykańskiego grafika projektanta z Trama Visual A.C., organizatora Międzynarodowego Biennale Plakatu w Mexico City. Składa się ona ze 110 plakatów 110 twórców z 35 krajów. Wspomniane Biennale to impreza kulturalna, która odbywa się nieprzerwanie od 1990 r., a jej niezmienna popularność wśród projektantów grafików, nadsyłających co dwa lata swoje plakaty, świadczy o tym, że pomimo ery cyfrowej komunikat wizualny wydrukowany na papierze nadal ma się całkiem dobrze.

W odpowiedzi na zaproszenie Biennale w Meksyku do współtworzenia kolekcji wolnościowej plakaty zaprojektowało non profit i przekazało w darze 110 uznanych projektantów różnych pokoleń (którzy zaistnieli na Biennale na przestrzeni ostatnich dekad), po równi kobiety i mężczyźni. Kolekcja została stworzona w duchu swobody i równości społecznej – plakaty artystów nie były selekcjonowane ani cenzurowane, a wśród twórców naturalnie są reprezentanci różnych kultur, kolorów skóry, religii. Ideą organizatora przedsięwzięcia było to, aby premierowa prezentacja odbyła się w 2010 r., kiedy przypadała 200. rocznica powstania niepodległego państwa meksykańskiego oraz 100. rocznica wybuchu rewolucji w Meksyku. „Głosy Wolności” odnoszą się do humanistycznych wartości – wolności i równości człowieka. Niektórzy autorzy